

VERTIKÁLIS VERSENYKORLÁTOZÁSOK JOGA, KITEKINTÉSSEL A VERTIKÁLIS CSOPORTMENTESSÉGI RENDELET (VBER) REFORMJÁRA

CSITEI BÉLA *

* Egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar.
E-mail: csitei.bela@uni-nke.hu

Absztrakt

A Bizottságnak az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról szóló 2010. április 20-i 330/2010/EU rendelete (a továbbiakban: régi VBER) 2022. május 31-én hatályát veszítette. A régi VBER, valamint a hozzá kapcsolódó, a vertikális korlátozásokról szóló iránymutatás (2010/C 130/01) a vertikális versenykorlátozások jogának legmeghatározóbb európai uniós forrásaiként nyertek alkalmazást 12 éven keresztül.

Jelen tanulmány célja, hogy a régi VBER-ben, valamint a Bizottságnak az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról szóló 2022. május 10-i (EU) 2022/720 rendeletében foglaltakra fókuszálva a felülvizsgált normaszöveget – ahol annak relevanciája van – párhuzamba állítsa a korábban hatályossal, és ezáltal rávilágítson arra, hogy a korábban alkalmazandó szabályok mely területeken és milyen tartalommal kerültek kiegészítésre, módosításra. Ezt megelőzően ugyanakkor indokoltnak mutatkozik a versenykorlátozó megállapodások jogi értékelése során irányadó versenyjogi teszt rövid bemutatása, hiszen tényállásszerű magatartás hiányában okafogyott bármely csoportmentességi rendelet alkalmazhatóságának vizsgálata, legalábbis jogdogmatikai szempontból.

Kulcsszavak

kartell, VBER, versenykorlátozó megállapodás.

Abstract

The Commission Regulation (EU) No 330/2010 of 20 April 2010 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to categories of vertical agreements and concerted practices (hereafter: the old VBER) expired on 31 May 2022. The old

VBER and the related Guidelines on Vertical Restraints (2010/C 130/01) have been the most authoritative EU source of vertical restraints law for 12 years.

The aim of this study is to compare the revised text with the old text, where relevant, focusing on the old VBER and the provisions of Commission Regulation (EU) 2022/720 of 10 May 2022 on the application of Article 101(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union to vertical agreements and concerted practices, and thus to highlight the areas in which the previously applicable rules have been supplemented and amended, and the content of the amendments. Before doing so, however, it seems appropriate to briefly outline the competition test for the legal assessment of restrictive agreements, since in the absence of factual conduct, there is no reason to consider the applicability of any block exemption regulation, at least from a legal-dogmatic point of view.

Keywords

cartel, VBER, restrictive agreement.

1. Bevezetés

A Bizottságnak az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról szóló 2010. április 20-i 330/2010/EU rendelete (a továbbiakban: régi VBER) és a vertikális korlátozásokról szóló iránymutatás (2010/C 130/01) (a továbbiakban: régi vertikális iránymutatás) felülvizsgálata kapcsán a hatásvizsgálat 2020 októberében vette kezdetét, majd a Bizottság 2021. július 9-én – az érdekelt piaci szereplőkkel való nyilvános konzultáció céljából – közzétette a Bizottságnak az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról szóló 2022. május 10-i (EU) 2022/720 rendeletének (a továbbiakban: új VBER) és a vertikális korlátozásokról szóló iránymutatásnak [C(2022) 3006] (a továbbiakban: új vertikális iránymutatás) a tervezetét (European Commission, 2022a).

A tanulmány nem törekszik az új VBER tartalmának teljes körű ismertetésére, hanem annak csupán bizonyos pontjaira koncentrál. Mivel mind az új VBER, mind az új vertikális iránymutatás elsősorban az uniós versenyjog részét képezi, ezért a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.) szabályaira csak a versenyjogi teszttel összefüggésben hivatkozom, azt követően azonban már csak az uniós jogot vizsgálom. Nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy az új VBER elfogadásával a magyar versenyjog is aktualizálásra szorul.¹

Az új VBER egyik látványos novuma az onlineplatform-gazdaság, így különösen az online közvetítő szolgáltatások vertikális kapcsolatainak szabályozására irányuló törekvés. A platformok tisztességtelen és versenyellenes gyakorlataival szembeni fellépését elsősorban a *Digital Markets Act*² és a *Digital Services Act*³ relettervezetek hivatottak szolgálni. Ezen a területen

¹ A régi VBER szabályait hazánkban a vertikális megállapodások egyes csoportjainak a versenykorlátozás tilalma alóli mentesítéséről szóló 205/2011. (X. 7.) Korm. rendelet implementálta a belső jogba.

² Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on contestable and fair markets in the digital sector (Digital Markets Act) (COM/2020/842 final). <https://bit.ly/3Pd0bpj>

³ Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on a Single Market For Digital Services (Digital Services Act) and amending Directive 2000/31/EC (COM/2020/825 final). <https://bit.ly/3IpXSwi>

az új VBER inkább csak kiegészítő funkcióval bír (nem a piacsabályozás elsődleges eszköze), a tilalmazott magatartásokkal szembeni *ex post* fellépést tesz lehetővé.

2. A versenykorlátozó megállapodásokról általában

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ.) 101. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy „[a] belső piaccal összeegyeztethetetlen és tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a belső piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása.” A Tpv. 11. § (1) bekezdése nagyon hasonlóan határozza meg a versenykorlátozó magatartás fogalmát.⁴

- A versenykorlátozó megállapodásról a következő fogalmi feltételek együttes fennállása esetén beszélhetünk:
- a felek vállalkozásoknak minősülnek;
- létrejön egyfajta mentális konszenzus a felek között megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés vagy összehangolt magatartás formájában;
- a felek közötti kooperáció céljában vagy hatásában megakadályozza, korlátozza vagy torzítja a piaci versenyt;
- a felek független vállalkozásoknak minősülnek (*negatív feltétel*);
- a megállapodás nem minősül csekély jelentőségűnek (*negatív feltétel*).

Az EUMSZ. adott megállapodásra történő alkalmazásának további feltétele, hogy a megállapodás érinthesse a tagállamok közötti kereskedelmet.

Az EUMSZ. és a Tpv. tehát egyértelmű, általános tilalmat fogalmaz meg, azonban fontos megjegyezni, hogy egy versenykorlátozó megállapodás számos előnnyel is járhat. Ha ezeknek a pénzügyi, gazdasági, hatékonysági előnyöknek a megszerzése nem jár a verseny kizárásával, vagy az előnyök egy része eljut a fogyasztókhoz, akkor a vállalkozások közötti kooperáció a társadalom és a fogyasztói jólét javára szolgálhat. Ennek megfelelően kijelenthetjük, hogy indokolt kivételeket megfogalmazni a főszabály alól, valamint elhatárolni a hasznos és a káros megállapodásokat egymástól (Boytha & Tóth, 2010, 109).

Az uniós jog és a magyar versenyjog is akként enged eltérést az általános tilalom alól, hogy amennyiben a felek piaci magatartása kimeríti a versenykorlátozó megállapodás fogalmi elemeit, akkor lehetőséget biztosít a csoportmentességre, valamint az egyedi mentesülésre. A csoportmentességet szabályozó uniós jogforrások a következők: 1. az új VBER; 2. az 1217/2010/EU bizottsági rendelet, amely a kutatás-fejlesztési megállapodások csoportmentesüléséről rendelkezik; 3. az 1218/2010/EU bizottsági rendelet, amely a szakosítási megállapodások csoportmentesülésének kérdését rendezzi.⁵ Mivel az utóbbi két csoportmentességi

⁴ Ezen a ponton érdemes utalni a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet 3. cikkére, amely alapján antitröszt ügyekben a tagállami versenyhatóságok – a nemzeti versenyjogi rezsim mellett – kötelesek alkalmazni az Európai Unió versenyjogát, amennyiben a piaci magatartás befolyásolhatja (érintheti) a tagállamok közötti kereskedelmet. Az uniós szabályok alkalmazására tehát abban az esetben nyílik lehetőség, ha a feltételezett jogsértés nem koncentrálna kizárólag egyetlen tagállam területére.

⁵ A kutatás-fejlesztési és a szakosítási csoportmentességi rendeletek, valamint az azokhoz kapcsolódó horizontális iránymutatás felülvizsgálata jelenleg is zajlik (European Commission, 2022b).

rendelet horizontális megállapodásokra alkalmazandó, ezért azokkal a későbbiekben nem foglalkozom.

Az új VBER 3-4. cikke a vertikális csoportmentesség alkalmazhatóságát kettős feltételhez köti: egyrészt a szállító piaci részesedése nem haladhatja meg a 30%-ot a *downstream* piacon, valamint a vevő piaci részesedése nem haladhatja meg a 30%-ot az *upstream* piacon, másrészt a megállapodás nem tartalmazhat olyan kikötést, amely az új VBER alapján különösen súlyos (ún. *hardcore*) korlátozásnak minősül.

A magyar versenyjogban a Tpv. 16-16/A. §-ai teremtik meg a jogalapot a versenykorlátozó megállapodások csoportos mentesülésére.

Míg csoportmentesség esetén a vállalkozások a jogalkotó által előzetesen rögzített feltételek teljesítésével automatikusan mentesülnek az általános tilalom alól, addig az egyedi mentesülés több konjunktív feltétel egyedi, átfogó mérlegelését követeli meg a jogalkalmazó hatóságtól. Az egyedi mentesülés feltételeit az EUMSZ. 101. cikk (3) bekezdése, valamint a Tpv. 17. §-a részletezi, lényegében azonos tartalommal.

2.1. Vállalkozás

Vállalkozásnak minősül – függetlenül a jogállásától és a finanszírozásának módjától – minden olyan jogalany, amely gazdasági tevékenységet végez, gazdasági tevékenységként értékelendő pedig bármely olyan tevékenység, amely egy adott piacon áruk értékesítésére vagy szolgáltatások nyújtására irányul (Whish, 2010, 80–81). Ennek megfelelően nem minősül gazdasági tevékenységnek a társadalombiztosítási, egészségbiztosítási és közegészségügyi szolgáltatások működtetése, valamint a közhatalom gyakorlásával kapcsolatos tevékenységek sem (Whish, 2010, 84–85).

Külön is szükséges hangsúlyozni, hogy a vállalkozás a versenyjogban egy azonos döntési központ irányítása alá tartozó, személyekből és eszközökből álló gazdasági egységet jelent (Ballogh et al., 2012, 164–165). A versenyjogi értelemben vett vállalkozás tehát semmiképpen sem feleltethető meg a polgári jog által elismert személyek valamelyikének.

2.2. Tudati kapcsolat

A versenykorlátozó megállapodások esszenciális eleme, hogy a felek között kialakul egy mentális konszenzus, amely a verseny megakadályozását, korlátozását vagy torzítását célozza, illetve eredményezi. E konszenzus forrása lehet két vagy több vállalkozás megállapodása, összehangolt magatartása, valamint a vállalkozások valamely társulása által hozott döntés. A megállapodás, az összehangolt magatartás és a döntés lényegében csak intenzitásuk és megjelenési formájuk tekintetében különböznek egymástól. A három elkövetési magatartás ilyenformán való megfogalmazásával a jogalkotó azt célozza, hogy a versenyellenes magatartásokra elkövetési formájuktól függetlenül kiterjedjen a versenyjogi tilalom (Juhász et al., 2014, 149–150).

2.3. Célzat és hatás

Az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdése, illetve a Tpv. 11. § (1) bekezdése alkalmazásának további feltétele, hogy a vállalkozások közötti kooperáció célja vagy hatása a piaci verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása legyen. Ennek megfelelően a versenykorlátozó megállapodásoknak két általános kategóriáját különböztetjük meg egymástól: a célzat alapján és a hatásalapon jogsértő megállapodásokat.

A célzat alapú jogsértések azok, amelyek versenyellenessége pusztán a megállapodás tartalma alapján objektíve – egyébként függetlenül a felek szubjektív szándékától – megállapítható (Whish, 2010, 114). A Tpv. 13. § (3) bekezdése a célzat alapú versenykorlátozó megállapodásokat nevezi *kartellnek*, és exemplifikatív meg is határozza, hogy melyek annak tipikus esetei. Mivel a kartell nyilvánvaló hátrányt okoz a fogyasztóknak, ezért csekély esély mutatkozik arra, hogy a megállapodás utóbb bevonható lesz az EUMSZ. 101. cikk (3) bekezdése, illetve a Tpv. 17. §-a szerinti egyedi mentesülés hatálya alá (Bishop & Walker, 2011, 194–195).

Ha a versenyhatóság nem tudja bizonyítani, hogy a megállapodás a célzata alapján jogsértő, akkor hatáselemzést kell végeznie. Ez egy sokkal nehezebb feladat, mint a célzat bizonyítása, különös tekintettel arra, hogy az Európai Bizottság, valamint a Gazdasági Versenyhivatal (a továbbiakban: GVH) ilyenkor kénytelen megvizsgálni az érintett piacot (Whish, 2010, 115–116), ugyanis csak az árupiac és a földrajzi piac beazonosítását követően hozhat bármilyen döntést.

2.4. Vállalkozások függetlensége

A versenyjog a vállalkozás fogalmát – mint ahogyan arra már fentebb is utaltam – funkcionális jelleggel alkalmazza: független a jogi személyekre jellemző formai kötöttségektől, ehelyett a valóság megragadására törekszik. Az egyazon gazdasági egységbe tartozó személyek közötti kooperációra éppen emiatt nem terjed ki a versenykorlátozó megállapodások jogának hatálya, mivel ilyenkor a felek nem függetlenek egymástól, így nem is várható el, hogy piaci magatartásuk meghatározása során ne működjenek együtt. Nem független a leányvállalat az anyavállalattól, az ügynök a megbízótól vagy éppen az alvállalkozó a fővállalkozótól (Whish, 2010, 89).

Az EUMSZ. nem nevesít ilyenfajta kivételt, aminek az az indoka, hogy az uniós jog evidenciaként tekint a leírtakra. Ezzel szemben a Tpv. 11. § (1) bekezdése külön is hangsúlyozza, hogy a versenykorlátozó megállapodások tilalma nem vonatkozik a nem független vállalkozások közötti megállapodásokra.

2.5. A de minimis kivétel

A versenykorlátozó megállapodásokkal szembeni fellépés elvi alapja, hogy a felek közötti kooperáció negatív hatást gyakorol a piaci versenyre, ezáltal pedig sérti vagy veszélyezteti a versenyből eredő jóléti hatásokat, illetve a fogyasztói jólétet. Ha azonban a felek piaci részesedése csekély, és emiatt a megállapodás alkalmatlan arra, hogy érdemben *hatást* gyakoroljon a piacon folyó versenyre, akkor a tényállás alkalmazásának alapjául szolgáló egyik feltétel – nevezetesen a verseny megakadályozására, korlátozására vagy torzítására való képesség – nem teljesül. Emiatt a versenyjog lényegében egy megdönthetetlen vélelmet állít fel: ha a piaci részesedés bizonyos százalék alatt marad, akkor a versenyjogi tilalom alkalmazásának főszabály szerint nincs helye.

Ha azonban a felek megállapodása kifejezetten a verseny torzítását *célozza*, vagyis a legsúlyosabb versenykorlátozó megállapodások (kartellek) körébe vonható, akkor mind a Bizottságnak az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (1) bekezdése szerint a versenyt érzékelhetően nem korlátozó, csekély jelentőségű (*de minimis*) megállapodásokról szóló közleményének (2014/C 291/01) (a továbbiakban: *de minimis* közlemény) I.2. pontja, mind a Tpv. 13. § (3) bekezdése kimondja, hogy a csekély jelentőségű versenykorlátozások kivétele nem alkalmazható.

A *de minimis* közlemény II.8.b) pontja rögzíti, hogy a megállapodás nem korlátozza érzékelhetően a versenyt – vagyis nem ütközik az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdésébe – akkor, ha a megállapodásban részes nem versenytárs vállalkozások egyedi piaci részesedése nem haladja meg a 15%-ot a megállapodás által érintett bármely piacon.

A továbbiakban kizárólag a vertikális versenykorlátozó megállapodásokra, a régi VBER tartalmára és a felülvizsgálat eredményére koncentrálok. A tanulmány a téma kifejtése során az alábbi logikai íven halad:

- először ismerteti a vertikális versenykorlátozó magatartás fogalmát;
- ezt követően röviden bemutatja a régi VBER szerinti csoportmentesség feltételrendszerét;
- a következő lépésben kitér arra, hogy milyen folyamatok vezethettek ahhoz, hogy az új VBER több ponton is eltér a régi VBER-ben foglaltaktól;
- végül betekintést nyújt az új VBER változásaiba.

3. Vertikális megállapodások a régi VBER hatálya alatt

3.1. A vertikális versenykorlátozó magatartás fogalma

A vertikális megállapodás fogalmát a Tpv-t.-nek az előterjesztői indokolása a következőképpen határozza meg: „*a megállapodást a piaci rendszer különböző szintjein elhelyezkedő, a forgalmi folyamat különböző szakaszaiban működő vállalkozások (pl. termelők és kereskedők) kötik*”. Tóth Tihamér megfogalmazása szerint „*a vertikális megállapodásoknál a termelési értéklánc eltérő szintjein tevékenykedő vállalkozások az érintett felek: például gyártó és forgalmazó állapodik meg a továbbadandó árakról vagy a forgalmazó által kizárólagosan ellátandó területről*” (Tóth, 2020, 176). Nagy Csongor István nagyon hasonló definíciója alapján „*[v]ertikális megállapodásnak nevezük azokat a megállapodásokat, amelyek a termelési-forgalmazási lánc különböző szintjein lévő vállalkozások között jönnek létre.*” (Nagy, 2021, 78)

Ezekből a definíciókból kitűnik a vertikális megállapodások lényegi ismérve: nem versenytársak, hanem a vertikum eltérő szintjein tevékenykedő vállalkozások különböző típusú együttműködései. Egyik fogalom sem zárja ki, hogy a megállapodásnak kettőnél több vállalkozás is az alanya lehessen, ugyanakkor az egyoldalú magatartások – hasonlóan a horizontális megállapodásokhoz – nem esnek az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdésének hatálya alá,⁶ azokkal szemben legfeljebb azon az alapon lehet fellépni, hogy a 102. cikkbe ütköznek (vagyis gazdasági erőfölénnyel való visszaélést valósítanak meg).

Szükséges megjegyezni, hogy a régi VBER 1. cikk (1) bekezdés a) pontja – a régi VBER hatályával összefüggésben – a fentiekől eltérően határozta meg, hogy mit ért vertikális megállapodás alatt: „*olyan megállapodás vagy összehangolt magatartás amely a megállapodás vagy az összehangolt magatartás szempontjából a termelési vagy értékesítési lánc különböző szintjein tevékenykedő két vagy több vállalkozás között jön létre, és amely azokra a feltételekre vonatkozik amelyek mellett egyes áruknak vagy szolgáltatásoknak a felek által történő vásárlása, értékesítése vagy viszonteladása történik*”.

A régi VBER szerinti fogalom a vertikális megállapodások általános fogalmához képest annyiban speciális, hogy kizárólag azokat a megállapodásokat öleli fel, amelyek áruknak vagy szolgáltatásoknak a vásárlására, értékesítésére vagy viszonteladására irányulnak. Ennek következtében – mint ahogyan azt a régi vertikális iránymutatás (26) bekezdése is nyomatékosította – a régi VBER hatálya nem terjedt ki többet között a bérleti szerződésekre és a lízingszerződésekre, mivel azok az elsődleges tárgyuk alapján nem feleltek meg a vertikális megállapodás régi VBER szerinti definíciójának (függetlenül attól, hogy egyébként tartalmazhatnak vertikális versenykorlátozásokat).

⁶ Vö. 2000. október 26-i Bayer AG ítélet, T-41/96, EU:T:2000:242.

3.2. A régi VBER alkalmazásának feltételrendszere

A vertikális versenykorlátozó megállapodásokkal összefüggésben alkalmazandó versenyjogi teszt lényegében azonos a már korábban bemutatottal: először meg kell vizsgálni, hogy egyáltalán beszélhetünk-e céljában vagy hatásában versenykorlátozó megállapodásról, majd ha igen, akkor értékelni kell a csoportmentesség, ennek hiányában pedig az egyéni mentesülés lehetőségét.

A leírtakból is következik, hogy a csoportmentesség kérdését logikailag megelőzi a megállapodás versenykorlátozó jellegének értékelése. Előjáróban szükséges felhívni a figyelmet arra, hogy a vertikális megállapodások nem minden esetben ártanak a piaci versenynek: egyes megállapodások képesek felszámolni bizonyos externáliákat, ami a vállalkozások és a fogyasztók javát egyaránt szolgálhatja. Ha azonban a megállapodás a fogyasztói és társadalmi többlet csökkenésével jár, akkor az negatív hatást gyakorolhat a márkán belüli versenyre (Motta, 2007, 326). Ugyanez a kettősség mutatható ki a márkák közötti versennyel összefüggésben: a megállapodásnak lehet olyan hatása, hogy egy adott márka megerősödik, illetve versenyképesebbé válik a rivális termékekhez képest, ugyanakkor arra is alkalmas lehet, hogy visszafogja a más vertikális láncokkal folytatott versenyt (Motta, 2007, 326–327).

Mind a kizárólagos, mind a szelektív disztribúciós rendszerek⁷ bírhatnak olyan pozitív hatásokkal, amelyeknél fogva azok működtetése eleve nem fog az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdésének tilalmába ütközni. Erről a későbbiekben bővebben is lesz még szó.

Amennyiben a vizsgált megállapodás sérti az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdését, akkor akut kérdéssé válik a csoportmentességi szabályok alkalmazhatósága. A régi VBER három konjunkatív feltétel mellett biztosított mentességet a vállalkozások számára:

- a megállapodás megfelel a régi VBER 1. cikk (1) bekezdés *a*) pontja szerinti vertikális megállapodás fogalmi feltételeinek (lásd 3.1. pont);
- a 3. cikk (1) bekezdésének megfelelően a szállítónak a *downstream* piacon, a vevőnek pedig az *upstream* piacon az önálló piaci részesedése nem haladja meg a 30%-ot;
- a megállapodás nem tartalmaz a 4. cikkben megjelölt valamely különösen súlyos (*hard-core*) versenykorlátozást.

A régi VBER 4. cikke a következő különösen súlyos versenykorlátozásokat rögzítette: viszonteladási ár rögzítése; területi és vevőkört érintő korlátozások; szelektív disztribúciós rendszerben a kiskereskedő korlátozása a végső felhasználók részére történő értékesítésben; szelektív disztribúciós rendszerben a keresztszállítások korlátozása; alkatrész szállítójának korlátozása a végső felhasználóknak, javítóműhelyeknek vagy más szolgáltatóknak való értékesítésben. Amennyiben a felek megállapodása valamely *hardcore* korlátozást is tartalmazott, akkor a megállapodása egésze – annak valamennyi rendelkezése – kiesett a régi VBER szerinti csoportmentesség hatálya alól.

A régi VBER 5. cikkében megjelenő ún. nem mentesülő korlátozások abban különböztek a *hardcore* kikötésektől, hogy nem zárták ki a csoportmentesség alkalmazhatóságát, ugyanis nem a teljes megállapodásra, csupán az adott kikötésre nem vonatkozott a csoportos mentesülés kedvezménye. Ilyen kivett korlátozás volt többek között az öt évet meghaladó időtartamra szóló versenytilalmi kikötés, amely tipikusan a vevőt korlátozta a szállító versenytársaival való szerződéskötésben.

⁷ A *Metro ügyben* hozott döntés rávilágított arra, hogy a tisztán minőségi szelektív disztribúciós rendszer nem esik az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdésének tilalma alá, amennyiben a disztribútorok objektív kritériumok alapján kerülnek kiválasztásra (1977. október 25-i *Metro SB-Großmärkte GmbH & Co. KG* ítélet, 26/76, EU:C:1977:167, 20. pont).

3.3. A régi VBER felülvizsgálatának előzményei

A régi VBER – mint ahogyan arra már fentebb is utaltam – 2010. június 1-jén lépett hatályba. A csoportmentességi szabályok felülvizsgálatát a rendelet hatályának megszűnése mellett több tényező is indokolta: a kereskedelmi csatornák – elsősorban a technológia fejlődésének köszönhetően – az elmúlt 12 évben lényegesen megváltoztak, ezzel párhuzamosan pedig a forgalmazási hálózatok is jelentősen átalakultak, köszönhetően különösen annak, hogy az online kereskedelem és az online platformok szerepe szignifikánsan felértékelődött (KLART Legal, 2021).

Az e-kereskedelem területén végzett ágazati vizsgálat eredményeit összefoglaló bizottsági jelentés (European Commission, 2017) már 2017-ben kiemelte, hogy az e-kereskedelem növekedése számos területen versenyjogi aggályokat vethet fel. A jelentés kitér arra, hogy többek között az ár-összehasonlító szoftverek alkalmazása, illetve a platformokon keresztül való értékesítés arra ösztönözheti a gyártókat, hogy fokozottabb ellenőrzést gyakoroljanak az árak és a minőség felett. Ez azzal a következménnyel járhat, hogy a gyártók növelik online kiskereskedelmi jelenlétüket amellet, hogy egyre gyakrabban építenek ki az erősebb kontrollt szolgáló szelektív forgalmazási rendszereket, illetve általában véve is gyakrabban alkalmaznak vertikális korlátozásokat (European Commission, 2017). A jelentésben többek között az alábbi versenyaggályok, illetve következtetések jelennek meg:

- a szelektív forgalmazási rendszerek egy része csupán a tisztán online tartalomszolgáltatók kizárását célozza;
- az ár-összehasonlító szoftverek minden eddiginél hatékonyabban teszik lehetővé a kívánt árszinttől eltérő kiskereskedőkkel szembeni retorziók alkalmazását;
- a kettős árképzés⁸ tilalma akadályozza az ún. potyázás hatékony kezelését, mivel nem teszi lehetővé egyenlő versenyfeltételek kialakítását az online és az offline értékesítésben [legfeljebb az EUMSZ. 101. cikk (3) bekezdése szerinti egyedi mentesülésnek lehet helye];
- a piactereken való értékesítés tilalma nem minősül *hardcore* korlátozásnak, de a csoportmentesség egyedileg visszavonható;
- az e-kereskedelemben megnövekedik az adatok jelentősége, amelyek gyűjtése és felhasználása akkor jelenthet versenyjogi problémát, ha a gyártók és a kiskereskedők közötti adatcsere érzékeny adatokat érint (ilyen például az ár vagy az eladott mennyiség). (European Commission, 2017)

Az Európai Bizottság a régi VBER felülvizsgálatával összefüggésben egy több mint kétszáz oldalas munkadokumentumot is közzétett még 2020-ban, melyben hasonló problémákat vizsgál, mint amelyek már a jelentésben is szerepeltek (European Commission, 2020).

A továbbiakban két jogeset, a *Pierre Fabre ügy*⁹ és a *Coty ügy*¹⁰ rövid bemutatásán keresztül kívánom szemléltetni, hogy az ezekből a problémákból fakadó kérdésekre milyen válaszokat adott a joggyakorlat még a régi VBER hatálya alatt.

⁸ Kettős árképzésről akkor beszélünk, ha a gyártó eltérő árat határoz meg annak függvényében, hogy termék kinek (hová), illetve milyen formában (online vagy offline) kerül értékesítésre.

⁹ Vö. 2011. október 13-i *Pierre Fabre Dermo-Cosmétique SAS* ítélet, C-439/09, EU:C:2011:649.

¹⁰ Vö. 2017. december 6-i *Coty Germany GmbH* ítélet, C-230/16, EU:C:2017:941.

3.3.1. A Pierre Fabre ügy

Az előzetes döntéshozatali kérelem tárgyában született döntés tényállása szerint a Pierre Fabre Dermo-Cosmétique mint a Pierre Fabre csoport egyik tagja kozmetikai és testápoló termékeket gyárt, valamint forgalmaz az európai piacon. A forgalmazás szelektív disztribúciós rendszeren keresztül valósul meg azzal, hogy a forgalmazási szerződésekben foglaltak szerint a termékek értékesítésére kizárólag okleveles gyógyszerész jelenléte mellett kerülhet sor, ami *de facto* kizárja az online értékesítés valamennyi formáját.

A francia versenyhatóság tiltott versenykorlátozásként értékelte a felek megállapodását, és bírság kiszabása mellett kötelezte a Pierre Fabre Dermo-Cosmétique-t az internetes értékesítés tilalmával egyenértékű szerződéses kikötések törlésére. Ezt követően a Pierre Fabre Dermo-Cosmétique keresetet nyújtott be a francia fellebbviteli bírósághoz, amely előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése mellett döntött, egyúttal felfüggesztette a folyamatban lévő eljárást. A francia bíróság arra a kérdésre várt választ az Európai Unió Bíróságától, hogy a vizsgált szerződéses kikötések olyan különösen súlyos, célzott versenykorlátozásnak minősülnek-e, amelyek kizárják a csoportmentességi lehetőségét, és ha igen, akkor a megállapodások részesülhetnek-e az EUMSZ. 101. cikk (3) bekezdése szerinti egyedi mentesítésben.

Az Európai Unió Bírósága előbb azt vizsgálta, hogy a tárgyban szelektív disztribúciós rendszer általában véve tekinthető-e olyannak, amely nem ütközik az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdésébe. Visszautalt az Európai Bizottság *Metro ügyben* hozott döntésére azzal, hogy a szelektív disztribúciós rendszerek – *hardcore* kikötés hiányában – abban az esetben nem esnek a versenykorlátozó megállapodások tilalma alá, ha a disztribútorok kiválasztása objektív minőségi kritériumok alapján, diszkriminációmentesen történik, az ilyen forgalmazási hálózat működtetése szükséges a termék minőségének megóvása vagy megfelelő használatának biztosítása érdekében, valamint a megállapodás nem tartalmaz a szükséges mértéket meghaladó, aránytalan korlátozásokat. Az Európai Unió Bírósága nem vitatta, hogy a disztribútorok kiválasztása objektív kritériumok alapján történt, ugyanakkor a szükségesség és az arányosság követelményét – a termékek jellemzőire tekintettel – nem találta objektíven igazoltnak.

A döntésben foglaltakból arra lehet következtetni, hogy a tisztán minőségi szelektív disztribúciós rendszerek a fent megjelölt három konjunktív feltétel teljesítése mellett nem bírnak a versenyt torzító hatással, így – különösen súlyos versenykorlátozás hiányában – akkor sem minősülnek tiltott versenykorlátozó megállapodásnak, ha valamelyik fél piaci részesedése a 30%-ot meghaladja.

Az Európai Unió Bírósága ezt követően vizsgálta, hogy mennyiben alkalmazhatóak a csoportos mentesülés szabályai. Bár a Pierre Fabre csoport csak 20%-os részesedéssel rendelkezett a termékek francia piacán, ugyanakkor az online értékesítés *de facto* kizárása olyan különösen súlyos versenykorlátozásként nyert értékelést, aminél fogva a csoportmentesség alapjául szolgáló kettős feltételrendszer nem teljesült. Az Európai Unió Bírósága nem fogadta el a Pierre Fabre Dermo-Cosmétique arra való hivatkozását, hogy az internetes értékesítés kizárása amiatt volt jogszerű, mivel a csoportmentességi rendelet kimondja, hogy a disztribútoroknak megtiltható a nem engedélyezett telephelyen történő működés.

A második kérdésre az Európai Unió Bírósága azt a választ adta, hogy a csoportmentességi szabályok alkalmazhatóságának hiánya nem akadályozza az EUMSZ. 101. cikk (3) bekezdése szerinti egyedi mentesülést, ami összhangban áll azzal, hogy a Bizottságnak az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének alkalmazásáról szóló irányelvének (2004/C 101/08) (a továbbiakban: egyedi mentesülésről szóló irányelvet) 20. pontja szerint az egyedi mentesülési szabályok nem tesznek különbséget a céljában és a hatásában versenykorlátozó megállapodások között.

3.3.2. A Coty ügy

Az Európai Unió Bírósága szintén előzetes döntéshozatali kérelem tárgyában hozott döntést a *Coty ügyben*. Az irányadó tényállás sokban hasonlít az előzőhöz: a Coty Germany többek között szelektív disztribúciós rendszer keretében értékesít luxus kozmetikai termékeket Németországban, aminek indokaként azt jelölte meg, hogy önmagában a márkáinak az arculata – a luxusimázs megerősítése érdekében – megköveteli a szelektív forgalmazást. Bár a disztribútorokkal kötött szerződés nem zárta ki az internetes értékesítést, azonban kifejezetten megtiltotta, hogy a forgalmazó viszonteladónak nem minősülő harmadik vállalkozás közreműködésével, így például annak platformján keresztül értékesítse a termékeit.

Az első fokon eljáró német bíróság – hivatkozva a *Pierre Fabre ügyre* – úgy ítélte meg, hogy a kikötés különösen súlyos versenykorlátozásnak minősül, ezért sérti az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdését azzal, hogy az egyedi mentesség feltételei sem teljesülnek. A Coty Germany fellebbezése folytán a jogvita a Frankfurt am Main-i regionális felsőbbbíróság elé került, ami előzetes döntéshozatal céljából az eljárás felfüggesztése mellett döntött. A német bíróság több kérdésre is válasz várt az Európai Unió Bíróságától:

- összeegyeztethető lehet-e az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdésével az olyan szelektív disztribúciós rendszer, amely az áruk luxusimázsának biztosítását szolgálja;
- összeegyeztethető lehet-e az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdésével a szelektív disztribúciós rendszerben alkalmazott olyan kikötés, amely megtiltja az internetes értékesítés során harmadik vállalkozások közreműködésének igénybevételét;
- mennyiben minősül a régi VBER szerinti különösen súlyos versenykorlátozásnak az olyan kikötés, amely megtiltja az internetes értékesítés során harmadik vállalkozások közreműködésének igénybevételét.

Az Európai Unió Bíróságának tehát ugyanazt a tesztet kellett elvégeznie, mint a *Pierre Fabre ügyben*: előbb meg kellett vizsgálnia, hogy a Coty Germany által működtetett szelektív disztribúciós rendszer, illetve a vitatott kikötés általában véve bír-e versenytorzító céllal vagy hatással (első és második kérdés), majd állást kellett foglalni a csoportmentesség kérdésében (harmadik kérdés).

A döntés szerint a luxusimázs védelme elégséges indokául szolgálhat egy szelektív disztribúciós rendszer fenntartásának (vagyis szükséges), ami abban az esetben lesz jogszerű, ha a *Pierre Fabre ügyben* kijelölt további feltételek is maradéktalanul teljesülnek, azaz a disztribútorok kiválasztása objektív kritériumok alapján történik, valamint az arányosság követelménye sem sérül.

Ezt követően az Európai Unió Bírósága külön is megvizsgálta, hogy a harmadik vállalkozások közreműködésének kizárására irányuló kikötés megfelel-e a fenti konjunktív feltételeknek.

- Nem volt vitatott, hogy a feltétel alkalmazására a forgalmazókkal szemben hátrányos megkülönböztetéstől mentesen került sor.
- A szükségességgel összefüggésben az Európai Unió Bírósága akként érvelt, hogy a kikötés szerves részét képezi a szelektív disztribúciós rendszernek, mivel a luxusimázs biztosításának része, hogy a forgalmazó online csak a szállító által meghatározott minőségi követelményeknek eleget tevő saját felületén értékesíthet. A szállító ezeket a követelményeket – szerződéses kapcsolat hiányában – harmadik személyekkel szemben nem érvényesítheti. Emellett a döntés szerint a luxusimázshoz az is hozzájárul, hogy a termékek kizárólag a forgalmazók online felületein vásárolhatók meg.
- Az arányosság kapcsán az Európai Bíróság kifejtette, hogy – ellentétben a *Pierre Fabre ügyvel* – a szállító nem tiltotta meg, hogy a forgalmazói online is értékesítsenek,

csupán harmadik vállalkozások felületeinek igénybevételét zárta ki, amennyiben azok közreműködése láthatóvá vált volna a fogyasztók számára. A döntés arra is utal, hogy az Európai Bizottság által az e-kereskedelem területén lefolytatott ágazati vizsgálat végleges jelentése szerint az internetes forgalmazás legfontosabb csatornája továbbra is a forgalmazók saját online felülete, a forgalmazók több mint 90%-a működtet online üzletet.¹¹ A tilalommal azonos hatékonyságú eszköz pedig nem alkalmazható, mivel a szelektív disztribúciós rendszer alapját képező minőségi követelmények harmadik felek platformjaival szemben – szerződés hiányában – nem kényszeríthetők ki.

Mindezek alapján az Európai Unió Bírósága arra a következtetésre jutott, hogy a tilalom nem ütközik az EUMSZ. 101. cikk (1) bekezdésébe.

A csoportmentességi szabályok alkalmazhatóságát tiltott versenykorlátozó megállapodás hiányában okafogyott vizsgálni, ugyanakkor az Európai Unió Bírósága az utolsó kérdést is megválaszolta. Az Európai Unió Bírósága – miután megállapította, hogy a felek piaci részese-dése nem haladja meg az irányadó küszöbértékeket – csak arra koncentrált, hogy a szerződésben azonosítható-e valamely területi és vevőkört érintő korlátozás, illetve a végső felhasználók részére történő passzív értékesítés korlátozása, mivel a német bíróság által megfogalmazott kérdés is csak ennek eldöntésére irányult. A döntés megerősítette, hogy a platformokon keresztül való értékesítés tilalma nem *hardcore* korlátozás, ugyanis általában véve az online értékesítés nem kerül kizárásra, a platformok végfelhasználói pedig nem minősülnek egy pontosan körülhatárolható vevői csoportnak. Egyébként a szerződés azt is megengedte, hogy a forgalmazók bizonyos feltételek mellett harmadik vállalkozások platformjain reklámozzanak, valamint online keresőmotorokat alkalmazzanak.

Az Európai Unió Bírósága tehát megállapította, hogy a harmadik vállalkozások platformjain keresztül való értékesítés tilalma nem tekinthető különösen súlyos versenykorlátozásnak, függetlenül attól, hogy az internetes értékesítés egy konkrét formáját kizárja.

4. Az új VBER névumai

A fenti előzmények bemutatását követően a továbbiakban kizárólag arra koncentrálok, hogy az új VBER mely területeken és mennyiben tér el a régi VBER szabályaitól.

4.1. Kettős forgalmazás

Kettős forgalmazásról akkor beszélünk, ha a szállító a vele szerződéses kapcsolatban álló forgalmazók mellett maga is értékesít a kiskereskedelmi piacon. Bár az ilyen megállapodások alanyai a *retail* piacon horizontális kapcsolatban állnak, azaz versenytársai egymásnak, ugyanakkor a régi VBER 2. cikk (4) bekezdése alapján csoportmentességben részesülhettek (vagyis a régi VBER hatálya alá estek), amennyiben a vállalkozások vertikális megállapodása nem volt kölcsönös jellegű,¹² és gyártói szinten a felek nem voltak versenytársai egymásnak.

Ezekhez a megállapodásokhoz kapcsolódóan az új VBER 2. cikk (5) bekezdése kimondja, hogy a kivétel nem alkalmazható a vertikális megállapodás végrehajtásához közvetlenül nem

¹¹ Vö. European Commission (2017).

¹² A régi vertikális iránymutatás (121) bekezdésének megfelelően akkor kölcsönös – és nem egyoldalú – jellegű egy megállapodás, ha az abban részes felek mindegyikére vonatkoznak korlátozások, kötelezettségek.

kapcsolódó, illetve a szerződés szerinti áruk vagy szolgáltatások előállításának vagy forgalmazásának javításához nem szükséges információcserére. A (6) bekezdés szerint az online közvetítő szolgáltatások (platformok) nyújtásával összefüggésben sem alkalmazható a mentesség akkor, ha a szolgáltatás nyújtója versenytárs vállalkozás a közvetített áruk vagy szolgáltatások értékesítésének piacán.

4.2. Aktív értékesítés korlátozása

Sem a régi VBER, sem pedig a régi vertikális iránymutatás nem határozta meg az aktív értékesítés fogalmát.

Az aktív értékesítés a korábban hatályos szabályok alapján az alábbi esetekben volt korlátozható:

- kizárólagos disztribúciós rendszerben olyan terület vagy vevőkör irányába, amelyet a szállító maga számára tartott fenn vagy egy másik kizárólagos disztribútornak adott azzal, hogy a vevő ügyfelei általi értékesítés nem korlátozható [régi VBER 4. cikk *b)* pont *i)* alpont];
- a végső fogyasztók irányába, amennyiben a vevő nagykereskedő [régi VBER 4. cikk *b)* pont *ii)* alpont];
- szelektív disztribúciós rendszerben nem hivatalos márkakereskedők irányába [régi VBER 4. cikk *b)* pont *iii)* alpont];
- a szállító versenytársai irányába, amennyiben a korlátozás alkatrészekre beépítés céljából való értékesítésére vonatkozik [régi VBER 4. cikk *b)* pont *iv)* alpont].

Az utóbbi három esetben a megállapodás az aktív értékesítés mellett a passzív értékesítést is kizárhatta.

Az új VBER 1. cikk (1) bekezdés *l)* pontja az aktív értékesítés fogalmát a következőképpen határozza meg: „*az ügyfelek aktív megcélzása látogatásokkal, levelekkel, e-mailekkel, telefonhívásokkal vagy más közvetlen kommunikációs eszközökkel, vagy célzott reklámozással és promócióval offline vagy online, például nyomtatott vagy digitális média útján, ideértve az online médiát, az ár-összehasonlító szolgáltatásokat vagy a keresőmotorokban megjelenő, adott területen található vevőket vagy vevőcsoportokat célzó hirdetéseket, meghatározott területeknek legfelső szintű doménnel rendelkező weboldal üzemeltetésével, vagy egy weboldalon olyan nyelvek kínálásával, amelyeket bizonyos területeken általánosan használnak, amennyiben ezek a nyelvek eltérnek a vevő letelepedési helye szerinti területen általánosan használt nyelvektől*”. A felsorolás mindenképpen csak exemplifikatív jellegű, az aktív értékesítési formák kimerítő számbavétele nem tűnik lehetségesnek.

Emellett az új VBER a korábbinál jóval szélesebb, kibővített körben biztosít kivételeket a területi és vevőkört érintő korlátozások általános tilalma alól:

- a kizárólagos disztribúciós rendszer fogalma nem követeli meg, hogy a kizárólagos terület vagy vevőkör egyetlen vevőhöz kerüljön hozzárendelésre (vagyis a kizárólagosság a továbbiakban nem jelent egyedüliséget), ezáltal is bővül az aktív értékesítés korlátozásának alkalmazási köre [új VBER 1. cikk (1) bekezdés *g)* pont];
- kizárólagos disztribúciós rendszerben a vevő ügyfelei általi aktív értékesítés is korlátozható [új VBER 4. cikk *b)* pont *i)* alpont];
- kizárólagos disztribúciós rendszerben korlátozható mind a vevő, mind a vevő ügyfelei általi értékesítés olyan terület nem hivatalos márkakereskedői irányába, amely a szállító szelektív forgalmazási rendszerének része [új VBER 4. cikk *b)* pont *ii)* alpont];

- kizárólagos disztribúciós rendszerben a vevő korlátozhatja a végső fogyasztók irányába való értékesítést [új VBER 4. cikk b) pont iv) alpont];
- szelektív disztribúciós rendszerben korlátozható mind a vevő, mind a vevő ügyfelei általi aktív értékesítés olyan terület irányába, amely a szállító kizárólagos forgalmazási rendszerének része [új VBER 4. cikk c) pont i) alpont].

A harmadik és a negyedik esetben a megállapodás az aktív értékesítés mellett a passzív értékesítést is kizárhatja.

4.3. Online értékesítés

A régi VBER az online értékesítés fogalmát nem határozta meg, ehelyett azt a területi és vevőkört érintő korlátozások immanens részeként kezelte.

Ehhez képest az új VBER (15) preambulumbekzdése kimondja, hogy *„az e rendelettel létrehozott csoportmentességnek ki kell terjednie az online értékesítésre és az online reklámozásra vonatkozó korlátozásokra, feltéve, hogy e korlátozások sem közvetlenül, sem közvetve, önmagukban vagy a felek ellenőrzése alatt álló egyéb tényezőkkel együtt nem irányulnak annak megakadályozására, hogy a vevő vagy ügyfelei hatékonyan használják az internetet arra, hogy a szerződés szerinti árukat vagy szolgáltatásokat meghatározott területeknek vagy vevőknek értékesítsék, vagy hogy megakadályozzák a teljes online hirdetési csatorna, például ár-összehasonlító szolgáltatások vagy keresőmotoros hirdetések használatát”*. Jól látható, hogy az online értékesítés korlátozása – hasonlóan bármely egyéb korlátozáshoz – nemcsak közvetlenül, hanem közvetve is megvalósulhat, amennyiben a kikötés az internetes csatornák hatékony használatát érdemben akadályozza.

A közvetett korlátozások és a különösen súlyos korlátozásnak nem minősülő kikötések elhatárolását segíti az új vertikális iránymutatás, amelynek (206) bekezdése egy példalozó felsorolást rögzít, közvetett tilalmakként értékelve alábbi korlátozásokat:

- *geoblocking*, vagyis a másik terület ügyfeleinek megakadályozása abban, hogy megtekinthessék a vevő weboldalát, illetve az ügyfelek átirányítása a szállító vagy a másik vevő weboldalára;
- a vevő arra való kötelezése, hogy szakítsa meg az interneten keresztüli ügyletet az ügyféllel, amennyiben annak hitelkártya-adatai alapján megállapítható, hogy az ügyfél lakcíme nem tartozik a vevő területéhez;
- annak kikötése, hogy a vevő csak offline folytathat értékesítést;
- annak kikötése, hogy a vevő köteles a szállító előzetes engedélyét kérni az online értékesítéshez;
- annak kikötése, hogy a vevő weboldalán nem használhatja a szállító védjegyeit vagy márkanéveit;
- annak kikötése, hogy a vevő nem hozhat létre vagy nem működtethet egy vagy több weboldalt;
- valamely online hirdetési csatorna használatának, így például az ár-összehasonlító eszközök alkalmazásának vagy a keresőmotorokon történő reklámozás korlátozása.

Emellett az új vertikális iránymutatás (208)-(210) bekezdése – szintén exemplifikatív jelleggel – olyan kikötéseket sorol fel, amelyek elvben csoportmentességet élveznek, azaz nem minősülnek különösen súlyos korlátozásnak:

- az áru vagy szolgáltatás minőségével vagy online megjelenésével kapcsolatos követelmények meghatározása;
- az online piactereken (platformokon) való értékesítés tilalma;
- hagyományos üzlethelyiség vagy bemutatóterem üzemeltetésének kikötése a disztribúciós rendszerbe való felvétel feltételeként;
- offline *sales target* kikötése;
- kettős árazás (*dual pricing*) alkalmazása, azonban csak akkor, ha annak célja az online és az offline beruházások megfelelő szintjének ösztönzése vagy jutalmazása;
- az online reklámozás korlátozása, azonban csak akkor, ha nem akadályozza egy vagy több konkrét online hirdetési csatorna hatékony használatát.

Érdemi különbség, hogy a régi vertikális iránymutatás a kettős árazást általában véve *hardcore* korlátozásként értékelte, és csak szűk körben, az EUMSZ. 101. cikk (3) bekezdése szerint látott lehetőséget a mentesülésre. A jövőben várhatóan mégis meg fog fordulni a főszabály amiatt, mert – ahogyan arra az új vertikális iránymutatás (209) bekezdése is kitér – indokolt lehet akár az online, akár az offline beruházások ilyenformán való ösztönzése akkor, ha a vevők a különböző értékesítési csatornákon eltérő mértékű költségeket viselnek.

4.4. Platformok

A régi VBER nem határozta meg a platform fogalmát, azokra nézve speciális szabályokat sem nevesített.

Az új VBER 1. cikk (1) bekezdés *d*) pontja kimondja, hogy a szállító fogalma kiterjed az online közvetítő szolgáltatásokat nyújtó vállalkozásra is; az *e*) pont alapján az online közvetítő szolgáltatások „*lehetővé teszik a vállalkozások számára, hogy árukat vagy szolgáltatásokat kínáljanak más vállalkozások vagy végső felhasználók számára az ilyen vállalkozások közötti közvetlen ügyletek megkönnyítése céljából; vagy végső felhasználók számára azzal a céllal, hogy megkönnyítsék a közvetlen ügyleteket az ilyen vállalkozások és a végső felhasználók között; függetlenül attól, hogy az ügyleteket végül megkötötték-e és hogy hol kötötték meg*”. Ebből következik, hogy a platformok által az ügyfelekkel kötött szerződések mint vertikális megállapodások – az irányadó piaci részesedési küszöb alatt, *hardcore* kikötés hiányában – főszabály szerint csoportmentességet fognak élvezni.

Az új VBER ugyanakkor két kivételszabályt is megfogalmaz: az egyik a kettős forgalmazáshoz (lásd *4.1. pont*), míg a másik az új VBER 5. cikk (1) bekezdés *d*) pontja szerinti paritásos kötelezettséghez kapcsolódik; utóbbi kikötés megakadályozza, hogy a vevő versenytárs platformok felhasználásával kedvezőbb feltételek mellett is kínálhassa, illetve értékesíthesse az árut vagy a szolgáltatást. Ilyenkor azonban csak a paritásos kikötés nem fog mentesülni, míg a kettős forgalmazásra irányadó szabály a teljes megállapodást ki fogja zárja a csoportmentesség hatálya alól.

Az új vertikális iránymutatás (46) bekezdése azt is egyértelművé teszi, hogy az online közvetítő szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások nem minősülhetnek ügynöknek, hiszen az új VBER 1. cikk (1) bekezdés *d*) pontja szerint szállítónak minősülnek.

4.5. Paritásos kötelezettségek

A paritásos kötelezettségek körében a hazai joggyakorlat is különbséget tesz az ún. „széles” vagy „tág”, valamint a „szűk” paritás között. „Széles” paritásról akkor beszélünk, ha a vevő

sem a saját felületén, sem pedig más értékesítési csatornákon nem értékesíthet kedvezőbb feltételek mellett, mint amilyeneket a szállítónak biztosít. Ehhez képest a „szűk” paritás kötelezettje csak a saját felületén van eltöltve a kedvezőbb feltételek alkalmazásától.¹³

Sem a régi VBER, sem pedig a régi vertikális iránymutatás nem rendelkezett a paritásos kötelezettségekről, így eddig az ilyen kikötések – pontosabban az azoknak keretet adó vertikális megállapodások – főszabály szerint mentesültek a versenykorlátozó megállapodások tilalma alól.

Az új VBER 5. cikk (1) bekezdés *d*) pontja nem mentesülő korlátozásként értékeli azt a kikötést, amely megakadályozza, hogy a vevő versenytárs platformok felhasználásával kedvezőbb feltételek mellett is kínálhassa, illetve értékesíthesse az árut vagy a szolgáltatást (lásd 4.4. pont). Úgy tűnik tehát, hogy a „széles” paritás kivett korlátozásként fog minősülni, ugyanakkor a normaszövegből kitűnik, hogy az új VBER szerinti fogalom nem terjed ki a saját felületen való értékesítésre, így egészében nem is felel meg a „széles” paritás fenti definíciójának. A „szűk” paritás sem *hardcore* kikötésként, sem pedig nem mentesülő korlátozásként nem került megjelölésre.

Az új vertikális iránymutatás (238) bekezdése kiemeli, hogy a feltételek nemcsak az árakra, hanem a készletekre, a rendelkezésre állásra vagy az ajánlattétel vagy eladás egyéb feltételeire is vonatkozhatnak.

5. Összegzés

A leírtakból kitűnik, hogy a korábban hatályos alapvető tilalmak – vagyis a különösen súlyos korlátozások – érdemben nem változtak, azonban az új VBER három olyan területre (az online értékesítés, a platformok és a paritásos kötelezettségek) is egyedi szabályokat állapít meg, amelyek korábban nem kerültek szabályozásra, erre tekintettel pedig kibővült a kivételek köre eddig nem tilalmazott magatartásokkal. Más területeken a jogalkotó enyhíteni szándékozott a szigorú szabályokon (ilyen például az aktív értékesítés korlátozása).

Érdemes utalni arra, hogy az új VBER 10. cikke egy egy éves időszakra átmeneti szabályokat állapít meg azokra a megállapodásokra, amelyek 2022. május 31-én már hatályban voltak, és megfeleltek a régi VBER szerinti mentességi feltételeknek. A régi VBER 9. cikke ugyanezt a megoldást alkalmazta.

Hivatkozások

- Balogh, V., Nagy, Cs. I., Pázmándi, K., Verebics, J., & Zavodnyik, J. (2012). *Magyar versenyjog*. HVG-ORAC.
- Bishop, S., & Walker, M. (2011). *Az európai közösségi versenyjog közgazdaságtana. Alapfogalmak, alkalmazások és mérési módszerek*. Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központ.
- Boytha, Gy., & Tóth, T. (Szerk.). (2010). *Versenyjog*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar.
- European Commission. (2022a). *Additional public consultation on proposed guidance relating to information exchange in the context of dual distribution, intended to be added to the Vertical Guidelines*. Online: <https://bit.ly/3Pj9QKB>
- European Commission. (2020). *Commission Staff Working Document. Evaluation of the Ver-*

¹³ Vö. GVH (2016).

- tical Block Exemption Regulation* (SWD/2020/172 final). Online: <https://bit.ly/3bTmlOh>
- European Commission. (2022b). *Public consultation on the draft revised Horizontal Block Exemption Regulations and Horizontal Guidelines*. Online: <https://bit.ly/3yrFZbV>
- European Commission. (2017). *Report from the Commission to the Council and the European Parliament. Final report on the E-commerce Sector Inquiry* (COM/2017/229 final). Online: <https://bit.ly/3yrtDRd>
- GVH. (2016). *Jelentés az online szálláshelyfoglalás piacán lefolytatott ágazati vizsgálatról*. Online: <https://bit.ly/3Pi9zaw>
- Juhász, M., Ruzshtiné Juhász, D. & Tóth, A. (Szerk.). (2014). *Kommentár a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvényhez*. Gazdasági Versenyhivatal.
- KLART Legal. (2021. január 11.) *Kereskedelmi értékesítési és beszerzési csapatok figyelem: jelentős változás várható a kereskedelmi megállapodások versenyjogi feltételeiben!* Online: <https://bit.ly/3Pj9Fi2>
- Motta, M. (2007). *Versenypolitika. Elmélet és gyakorlat*. Gazdasági Versenyhivatal Versenykultúra Központ.
- Nagy, Cs. I. (2021). *A kartelljog dogmatikai rendszere*. HVG-ORAC.
- Tóth, T. (2020). *Uniós és magyar versenyjog*. Wolters Kluwer.
- Whish, R. (2010). *Versenyjog. (Competition Law – A hatodik angol nyelvű kiadás magyar fordítása.)*. HVG-ORAC.

Jogi források

- A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény
- A vertikális megállapodások egyes csoportjainak a versenykorlátozás tilalma alóli mentesítéséről szóló 205/2011. (X. 7.) Korm. rendelet
- Az Európai Unió működéséről szóló szerződés
- A Tanács 1/2003/EK rendelete (2002. december 16.) a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról
- A Bizottság 330/2010/EU rendelete (2010. április 20.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról
- A Bizottság 1217/2010/EU rendelete (2010. december 14.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének a kutatás-fejlesztési megállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról
- A Bizottság 1218/2010/EU rendelete (2010. december 14.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének a szakosítási megállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról
- A Bizottság (EU) 2022/720 rendelete (2022. május 10.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról
- Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on contestable and fair markets in the digital sector (Digital Markets Act) (COM/2020/842 final). Online: <https://bit.ly/3Pd0bpj>
- Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on a Single Market For Digital Services (Digital Services Act) and amending Directive 2000/31/EC (COM/2020/825 final). Online: <https://bit.ly/3IpXSwi>

A vertikális korlátozásokról szóló iránymutatás [C(2022) 3006]

A Bizottság közleménye az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (1) bekezdése szerint a versenyt érzékelhetően nem korlátozó, csekély jelentőségű (*de minimis*) megállapodásokról (2014/C 291/01)

A vertikális korlátozásokról szóló iránymutatás (2010/C 130/01)

A Bizottság iránymutatása az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének alkalmazásáról (2004/C 101/08)

1977. október 25-i Metro SB-Großmärkte GmbH & Co. KG ítélet, 26/76, EU:C:1977:167

2000. október 26-i Bayer AG ítélet, T-41/96, EU:T:2000:242

2011. október 13-i Pierre Fabre Dermo-Cosmétique SAS ítélet, C-439/09, EU:C:2011:649

2017. december 6-i Coty Germany GmbH ítélet, C-230/16, EU:C:2017:941